

محمد فاضلی

عضو هیأت‌علمی

دانشگاه شهیدبهبشتی

دولت‌های متولی در ایران وقتی به رسانه‌ها و مردم گزارش می‌دهند، دائم از تعداد پروژه‌هایی که در آنها سرمایه‌گذاری کرده‌اند، کلنگ‌های زده‌شده و روبان‌های بریده‌شده سخن می‌گویند. کلنگ و روبان در دولت پرکاران کم‌خواب به اوج رسید و گفته می‌شود بیش از ۴۰ هزار پروژه عمرانی در آن هشت سال شروع شدند که البته میراثی سنگین و گران و نه‌شاید گران‌بها هستند. این‌گونه دولت را می‌توان «دولت ساخت‌وساز» نامید که همه عمرش درگیر «توسعه زیرساخت» است. اما آیا مهم‌ترین وظیفه دولت‌ها، ورود به ساخت‌وساز است؟

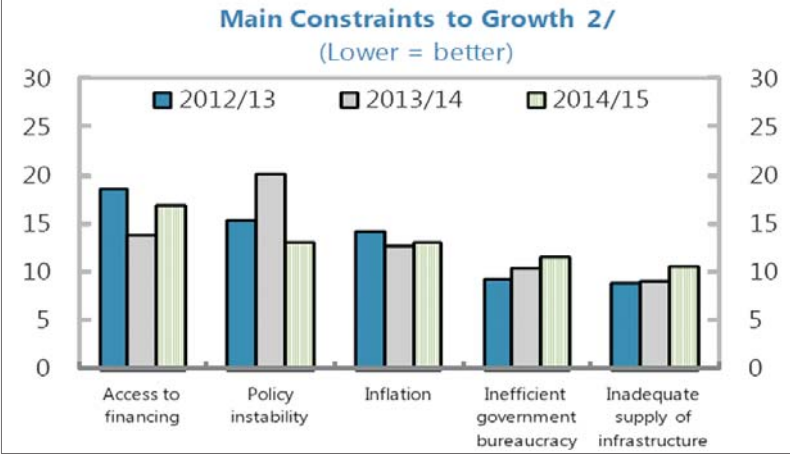
سوزان زر-آکرمن در کتاب فساد و دولت (آکرمن، ۱۳۸۵) می‌نویسد: «کشورهای دارای درآمد پایین و کشورهایی که نرخ‌های رشد اندکی دارند، اغلب در وضعیت دشواری هستند زیرا نمی‌توانند از منابع انسانی و مادی خود به‌طور مؤثری استفاده کنند. آنها نیازمند اصلاحات نهادی هستند، اما این‌گونه اصلاحات دشوارند. ساختن سدها، بزرگراه‌ها و تسهیلات بندری از نظر فنی ساده است. اصلاح دولت و کمک به رشد بخش خصوصی نیرومند، وظایف ظریف‌تر و پیچیده‌تر و دشواری هستند که نمی‌توان آنها را به یک طرح مهندسی فروگاست.» (صص. ۵-۶) این عبارت، تفاوتی آشکار میان دولت‌های ساخت‌وسازی و دولت‌های سازوکاری قائل می‌شود. دولت ساخت‌وسازی دائم درگیر ساخت سازه‌ها، کارخانه‌ها و سرمایه‌گذاری‌هایی است که بارها ساخت آنها را تجربه کرده و طنز ماجرا این است که درباره آنها به این نتیجه رسیده که باید خصوصی شوند. اما دولت سازوکاری درگیر اصلاح رویه‌های مولد انگیزه‌ها، رقابت و تقلیل فرصت‌های فساد و به‌کارستن شیوه‌های جذب مشارکت بیشتر مردم است.

دست‌زدن به اصلاح سازوکارها، نیازمند درگیرشدن با منافع سازمان‌یافته و غیرسازمان‌یافته است و اجماع‌سازی، گفت‌وگو با ذی‌نفعان و ریسک انجام فعالیت‌هایی است که کلنگ و روبان در آنها نقشی ندارند بنابراین با نمایش‌های پوپولیستی هیچ تناسبی ندارند. فرض کنید دولت موفق شود مدت‌زمان اخذ مجوزهای لازم برای راه‌اندازی یک کسب‌وکار را از ۲۵۰ روز به ۱۰ روز کاهش دهد. همه این کار می‌تواند در قالب یک سامانه یا پنجره واحد رخ دهد، چیزی در فضای مجازی که نمایش آن به یک مانیتور و نرم‌افزار خلاصه می‌شود. در ضمن این‌گونه اقدامات بسیار کمتر از ساخت سد، کشیدن جاده یا انتقال آب هزینه دارند بنابراین انگیزه‌های شرکت‌های پیمانکاری یا گروه‌های صاحب قدرت برای انتفاع اقتصادی را تحریک نمی‌کنند. از این‌روست که ترکیبی از انگیزه‌های پوپولیستی سیاست‌مداران، منافع شرکت‌های پیمانکاری و زنجیره‌های تأمین مواد ساخت‌وسازی و انتفاع بوروکراسی دولتی از محل ساخت‌وساز، به علاوه انگاره عمومی جافتاده‌ای

دولت ساخت‌وسازی، دولت سازوکاری

در درون مردم که گزارش کار دولت‌ها را در-در کوتاه‌مدت براساس تعداد کلنگ‌ها و مترژ روبان‌ها ارزیابی می‌کند، دولت‌ها را «ساخت‌وسازی» می‌کند و سازوکارهای حکمرانی به فراموشی سپرده می‌شوند. آیا شواهد تجربی نیز مؤید این دیدگاه هستند که بهتر و بیشتربودن زیرساخت‌ها به رشد اقتصادی بیشتر نمی‌انجامد؟ یک بررسی مختصر، شواهدی قابل‌توجه ارائه می‌کند. صندوق بین‌المللی پول در هفت دسامبر ۲۰۱۵ بعد از پایان مشورت‌های ماده ۴ خود با ایران، گزارشی درباره اقتصاد ایران منتشر کرده است. در این گزارش با درج نموداری به‌صراحت آمده است مهم‌ترین موانع رشد در سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵ عبارت بوده‌اند از: دسترسی به تأمین مالی، بی‌ثباتی سیاسی، تورم، بوروکراسی ناکارآمد، عرضه ناکافی زیرساخت (P. ۲۵). پنج عامل اول که بر رشد کند اقتصادی ایران و به‌تبع آن اشتغال‌زایی اندک تأثیر داشته‌اند، ماهیت غیربازرسی‌داریند. برای مثال، مهم‌ترین عامل با اصلاح نظام بانکی، دارایی‌های مشکوک‌الوصول بانک‌ها، نظارت بانک مرکزی، مؤسسات مالی و اعتباری غیرمجاز و قوانین ضدپولشویی و فساد ارتباط دارد. اینها اصلاحات سازوکاری و نه ساخت‌وسازی هستند.

در آفریقااست. مورد هند نیز قابل‌توجه است، کشوری که می‌رود تا به سومین اقتصاد بزرگ جهان از نظر تولید ناخالص داخلی تبدیل شود، از نظر زیرساخت‌ها نمره‌ای بدتر از ایران دارد.

داده‌های جدول ۱ هرگز نافی تأثیر زیرساخت‌ها در رشد اقتصادی نیستند اما اولویت زیرساخت‌ها در ایجاد رشد اقتصادی را زیر سؤال می‌برند. فرید زکریا در کتاب جهان پس‌امریکایی می‌نویسد چین با وجود سریع‌ترین رشد در سال‌های ۱۹۸۰ و اوایل ۱۹۹۰ جاده‌ها، پل‌ها و فرودگاه‌هایی بسیار بدتر از هند امروز داشت و به همین ترتیب معتقد است زیرساخت‌های بهتر فرانسه سبب نشده‌اند تا بتواند بر عملکرد بخش خصوصی پویاتر و محیط بهتر کسب‌وکار آمریکا فائق آید و سال‌ها رشد اقتصادی کندی را تجربه کرده است. هیچ‌کس نمی‌تواند مدعی لازم‌نبودن زیرساخت‌ها برای توسعه شود و سرمایه‌گذاری دولت‌ها در زیرساخت را به‌کلی نفی کند، اما می‌تواند با تمایزگذاریش میان دولت ساخت‌وسازی و دولت سازوکاری، به تحلیلی از رفتار دولت‌ها رسید. ترکیبی از پوپولیسم، بوروکراسی ناکارآمد، اقتصاد سیاسی، اصلاحات نهادی و بوروکراتیک، به علاوه منافع فاسد ناشی از سرمایه‌گذاری هینگ‌فان، زیرساخت‌ها، دولت‌ها را به سمت ساخت‌وساز می‌کشاند. این گرایش به‌تدریج نظام برنامه‌ریزی و ساختار حکمرانی را به یک پیمانکار بزرگ تبدیل می‌کند و در این فرایند، رشد و اشتغال فراموش شده و فساد اوج می‌گیرد. جالب اینکه سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌هایی برای تحقیق و توسعه که «منفعت کلنگ و روبان» آنها اندک است و سطح سرمایه‌گذاری در آنها نیز برای بوروکراسی و پیمانکاران انگیزاننده نیست، در شمار زیرساخت‌های موردتاکید دولت‌ها در نمی‌آیند. دولت‌ها بر افسانه‌های بسیاری بنا می‌شوند و توسعه و ارتقای زیرساخت نیز ظرفیت آن را دارد که یکی از افسانه‌های اتکای دولت باشد و این افسانه نیز مثل هر افسانه دیگری بر ترکیبی از حقیقت و مجاز بنا شده است؛ افسانه‌ای که دولت‌ها را کلنگ و قیچی به دست می‌کند و پوپولیسم را بال و پر می‌دهد. آینده توسعه در ایران نیازمند رمزگشایی بیشتر از این افسانه است. افسانه‌ها حای روایت‌هایی از رخداد‌های محیرالعقول و گاه معجزه‌ها هستند، اما افسانه زیرساخت برای اکثریت مردم و جریان توسعه معجزه نخواهد کرد. فیض معجزه زیرساخت برای پیمانکاران، سیاست‌مداران و بوروکرات‌هاست.

– زر-آکرمن، سوزان. (۱۳۸۵) فساد و دولت: علت‌ها، پیامدها و اصلاح. ترجمه منوچهر صبوری. انتشارات: پردیس دانش.

IMF. (2015) ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN: 2015 ARTICLE IV CONSULTATION—PRESS RELEASE; STAFF REPORT; AND STATEMENT BY THE EXECUTIVE DIRECTOR FOR THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN. IMF Country Report No. 15/349.

[1]. http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/rankings/

کشور	رشد اقتصادی ۲۰۱۱	رشد اقتصادی ۲۰۱۲	رشد اقتصادی ۲۰۱۳	رشد اقتصادی ۲۰۱۴	میانگین رشد اقتصادی	رتبه زیرساخت	نهادها
ایران	۳٫۷	−۶٫۶	−۱٫۹	۴٫۳	۰٫۱۲۵−	۴٫۱	۳۲۴
کاستاریکا	۴٫۵	۵٫۲	۳٫۴	۳٫۵	۴٫۱۵	۴٫۱	۴۲۳
لسوتو	۴	۵	۴٫۵	۳٫۶	۴٫۲۷	۲٫۸	۳۲۹
کلمبیا	۶٫۶	۴	۴٫۹	۴٫۶	۵٫۰۲	۳٫۷	۳۳۳
کامرون	۴٫۱	۴٫۶	۵٫۶	۵٫۹	۵٫۰۵	۲٫۵	۳۳۵
بورکینافاسو	۶٫۵	۶٫۵	۳٫۶	۴	۵٫۱	۲	۳۳۳
بوتسوانا	۶	۴٫۸	۹٫۳	۴٫۴	۶٫۱	۳٫۲	۴۴۵
هند	۶٫۶	۵٫۱	۶٫۹	۷٫۳	۶٫۴۷	۳٫۶	۳۳۸
کامبوج	۷٫۱	۷٫۳	۷٫۵	۷٫۱	۷٫۲۵	۳٫۱	۳۲۲
غنا	۱۴	۹٫۳	۷٫۳	۴	۷٫۴۵	۳	۳۲۹
اتیوپی	۱۱٫۲	۸٫۶	۱۰٫۶	۱۰٫۳	۱۰٫۱۷	۲٫۵	۳۳۵

زندگی خارج از مرزها

می‌گیرد و… شهروند جهانی از آن‌رو مفهوم مهمی در جهان امروز است که امروز بحران‌های موجود در دنیا جهانی هستند و ازهمین‌رو برای حل آنها نیاز است همه مردم و کشورها وارد عمل شوند. اما نتایج تحقیق انجام‌شده اطلاعات قابل توجهی را در اختیار علاقه‌مندان به پژوهش درباره مفهوم شهروند جهانی می‌گذارد. بنا به گزارش «بی‌بی‌سی ورلد» نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که طرز چشمگیری با عدد فعلی متفاوت بود. تحلیلگران معتقدند بحران اقتصادی جهانی که از سال ۲۰۰۸ آغاز شده است، تأثیر بسزایی در کاهش این آمار دارد. البته درباره آلمان باید سیاست‌های آنکلا مرکل، صدراعظم این کشور، در پذیرش پناه‌جویان را نیز دخیل دانست. به نظر می‌رسد سیاست درهای باز مرکل شهروندان این کشور را به داشتن مرزهای سفت‌وسخت در مقابل دیگران ترغیب کرده است. به‌طوری‌که ۵۴ درصد از پاسخ‌گویان آلمانی این نظرسنجی، در پاسخ به این سؤال که چقدر نسبت به ورود پناه‌جویان سوری به کشور خوشحال هستند، به آن جواب مثبت داده بودند اما این عدد برای پاسخ‌گویان انگلیسی‌که سیاست‌های متفاوتی را در قبال پناه‌جویان اتخاذ کرده، ۷۴ درصد بوده است، علاوه بر کشودگی

شکل قابل‌توجهی خود را شهروندان جهانی می‌دانستند، علاوه بر این، روس‌ها با پذیرش افراد از دیگر ملیت‌ها در اشکال دیگرش نیز مخالف هستند. برای مثال فقط ۱۱ درصد از شرکت‌کنندگان روس در این نظرسنجی به این سؤال که آیا حاضر به پذیرش مهاجران سوری هستند یا نه، پاسخ مثبت داده بودند. در مقابل اسپانیا از جمله کشورهایی است که نسبت به پذیرش پناه‌جویان با آغوش باز عمل می‌کند. ۸۵ درصد از شرکت‌کنندگان این نظرسنجی معتقد بودند باید مهاجران سوری را که از این جنگ پنج‌ساله فرار کرده‌اند، در کشورشان پذیرند.

سطح مدارای او را نشان می‌دهد و شهروند جهانی کسی است که تفاوت‌ها را می‌پذیرد و می‌تواند در جهانی با انواع نژادها، قومیت‌ها، رنگ‌ها، زبان‌ها و آداب و رسوم زندگی کند. نکته قابل‌توجه در نتایج این تحقیق آن است که پاسخ‌گویان آلمانی درباره ازدواج با غریبه‌ها نظر نامساعدتری نسبت به سایر کشورها ازجمله فرانسه‌ای دارند. ۴۶ درصد از پاسخ‌گویان آلمانی در این نظرسنجی در پاسخ به این سؤال که آیا حاضر هستند با فردی از کشوری دیگری ازدواج کنند یا نه، مردد بودند و نتوانستند به آن جواب روشنی دهند یا تلاش کردند با جملاتی نظیر اینکه «بستگی به شرایط دارد»، پاسخ به این سؤال را مشروط کنند. البته در قاره اروپا، نگرش کشورهای مختلف نسبت به موضوع ازدواج با سایر اقوام و ملیت‌ها کاملاً با هم متفاوت است. برای مثال روسیه بیشترین مخالفان با ازدواج با ملیت‌ها و ادیان دیگر را دارد. در مقابل، در اسپانیا فقط پنج درصد از پاسخ‌گویان با ازدواج با سایر ملیت‌ها مخالف بودند. درباره اسپانیا همچنین می‌توان گفت این کشور ازجمله کشورهای اروپایی است که شرکت‌کنندگان آن در نظرسنجی «گلوب‌اسکن»، به

نگاه

همچنان به جایزه‌های زنانه نیازمندیم

فیروزه مهاجر

همچنان به جایزه‌های زنان نیازمندیم. این یک مسئله جهانی است؛ جایزه نوبل ادبیات سال ۲۰۱۵ هم به سوتلانا الکسیویچ تعلق گرفت که از جمله نویسندگان چهره غیرزنانه جنگ است، دقیقاً برای اینکه یک نویسنده زن است که صدای شاهدان نادیده‌مانده جنگ‌ها و فجایع بشری را در یک حوزه جغرافیایی معین واگویی می‌کند، از جمله صدای زنان را. یکی از مسائل عمده امروز ما نقش، حضور و مسائل و مصائب زنان در جهان امروز و بررسی این همه از دیدگاه زنان است که تا به حال هردو نادیده‌ساله ایشان در حفظ چنده‌ساله ایشان در حفظ حرمت فرهنگ ایران‌زمین چند خطی بنگارم.

از سالیان گذشته که با مجله وزین بخارا آشنا شدم، هر بار که آن را مطالعه می‌کردم، همیشه این نکته برای من جای سؤال داشت که چاپ مجله‌ای چنین دیدم به پاس قدردانی از زحمات چنده‌ساله ایشان در حفظ حرمت فرهنگ ایران‌زمین چند خطی بنگارم. از غای فرهنگی و بار محتوایی آن کاسته شود و مطالب آن، غنی باشد برعهده کیست؟ اینجاست که به نام او می‌رسیم، نام «علی دهباشی»، مردی که برای پویایی فرهنگ این سرزمین دل می‌سوزاند.

مردی که با وجود ناخوش‌حوالی‌هایش، هنوز که هنوز است، چاپ چنین مجله سنگینی را خصصاً در چاپخانه‌ها پیگیری می‌کند؛ یعنی دقیقاً در آن فضایی که تنفس هوایش علاوه بر هوای آلوده تهران، نشستن سمی مضاعف بر ریه‌های اوست.

چه چیز جز عشق به آنچه انجام می‌دهد، می‌تواند دلیل تحمل این‌همه رنج باشد؟

نتیجه کار هم که بر همگان عیان است:

انتشار مجله‌ای فرهنگی و پر بار با آثاری فاخر از بزرگان تکرارنشدنی ایران‌زمین که چاپ آثارشان در بخارا را افتخاری بر کارنامه‌های پرپار خود می‌دانند. علی دهباشی به انتشار بخارا بسنده نمی‌کند و گام دیگری نیز برمی‌دارد که همانا برگزاری «شب‌های بخارا»ست و پس از آن، صبح‌های «آینده».

شب‌ها و روزهایی در پاسداشت فرزاتگانی که ایران به حضورشان مفتخر است.

شب‌ها و روزهایی در نکوداشت بزرگانی از این مرزوبوم که تکرارنشدنی‌اند و گاه در محاق فراموشی فرو رفته‌اند؛ باشد که اندکی از بی‌مهری‌های فراوان جامعه نسبت به مقام این عزیزان را جبران کند.

و تنها، در هجوم بی‌مهری‌ها و گاهی سنگ‌اندازی‌ها، با فانوس بخارا در دست، به پیش می‌رود و در دل شب‌های بخارا، دلسوزانه لحظه‌های تاریکی را روشن می‌کند که دهه‌هاست حتی یک نفر هم برای روشن‌کردن‌شان، شمع‌ی بریغ‌فروخته است… شب‌هایی که روزهای «آینده» را نور می‌بخشد.

علی دهباشی، پابنده می‌ماند چون دلش برای ایران و فرهنگ و ادب می‌تپد… چون دلسوز و عاشق این خاک است و کوه استوار درونش او را به ادامه مسیری تشویق می‌کند که روشنی‌بخش راه آیندگانی خواهد بود که همچون امثال من، نشئه شناخت فرهنگ ایران و کشف اندیشه‌های بزرگان این مرزوبوم هستند.

✽مترجم و نویسنده